

Digitaalinen lukutaito menestymisen edellytyksenä 2000-luvulla

Yhä enemmän oppimissisältöjä, tietoa sekä päivittäistä ja ammatillista vuorovaikutustamme siirtyy verkkoon. Verkon välityksellä asiointi on nopeampaa ja kätevämpää. Mutta onko se turvallisempaa? Ja onko tavanomaiset taitomme helppo muuntaa digitaalisiksi lukutaitoiksi? Mitä 2000-luvun kansalaisen tulee tietää, jotta hän ei eksy virtuaalimaailmaan? Mitkä ovat avaintaidot, jotka parantaisivat laatua heidän elämässään? Ja mitkä osaamiset rohkaisevat heitä tulemaan aktiivisemmaksi kansalaiseksi? Ja mikä tärkeintä, miten näitä taitoja voidaan kehittää?

Näitä ja muita kysymyksiä käsittelevät aikuiskouluttajat Suomesta, Latviasta ja Liettuasta NordPlus-projektissa "Basic Skills of Digital Age". Projektin tavoitteena oli kehittää nykyajan haasteisiin vastaava opetussuunnitelma/viitekehys nimeltä "Digitaalijan perustaidot". Opetussuunnitelmassa keskitytään auttamaan aikuisoppijoita oppimaan tai syventämään heidän olemassa olevia digitaalisia perustaitojaan ja käyttämään niitä menestyksekkäästi sekä henkilökoisiin tarpeisiin että tehokkaampaan osallistumiseen kansalaisena omassa yhteiskunnassaan.

Projektissa yhdistyivät parhaat käytännöt EU:n digikasvatuksessa (esim. DigComp 2.1. -kehys) ja kumppanimaiden aikuiskoulutuksesta. Projektin kumppaneiden tavoitteena oli sellaisen opetussuunnitelman kehittäminen, joka hyödyttäisi ihmisiä, joilla on riittämättömät digitaaliset lukutaidot. Ja projektissa onnistuttiin!

Kehitetystä opetussuunnitelmasta keskitytään kolmeen perusosaamisalueeseen, jotka projektikumppanit tunnistivat 2000-luvun kansalaisen oleellisiksi taidoiksi:

- Tieto- ja tietolukutaito;
- Viestintä ja yhteistyö;
- Digitaalisen sisällön luominen.

Opetussuunnitelman kehittämisen aikana kumppaneilla oli monia kysymyksiä opiskelijoiden digitaalisista valmiuksista opiskeluun. Opiskelijoiden digitaalinen lukutaito vaihteli paljon. Projektikumppanien kesken käytettiin paljon aikaa keskustelemalla mm. mitä todella ovat perustaidot? Pitäisikö opetus aloittaa kysymyksellä, kuinka valita oikea digitaalinen laite tai mistä tietää, mitä toimintoja se suorittaa? Vai kenties vielä perustavampaa laatua olevilla kysymyksillä, kuten mistä laitteen saa päälle tai miten sen eri toiminnot aktivoidaan? Pitkän keskustelun jälkeen päätettiin opetuksen viitekehukseen lisätä johdanto-osa ja kutsua sitä "Laitteiden kanssa työskentelyksi". Osio pidetään valinnaisena osana opetussuunnitelmaa. Tätä johdanto-osaa voidaan pitää käteväenä tukikohtana, joka määrittää opettajille opiskelijoiden digitaalisten taitojen tasoa.

Opetussuunnitelman ydinosan sisällöstä ei pelkästään vain keskusteltu kumppanien kesken, vaan sitä myös testattiin aikuisopiskelijoiden kanssa kunkin kumppanin oppilaitoksissa. Opetussuunnitelman pilotointiin osallistuneet aikuisopiskelijat kertoivat, että vaikka osa heistä on jo digitaaliseen maailmaan perehtyneitä, on heillä monia tietopuutteita täytettävänä. He tietävät yleensä vähän esimerkiksi, kuinka suojautua kyberuhkilta, miten digitaalisia työkaluja käytetään kansalaistoimintaan, eivätkä he aina tunne edes omien digitaalisten laitteidensa ominaisuuksia. Opiskelijoiden ja opettajien palautteen perusteella opetussuunnitelmaa kehitettiin.

Opetussuunnitelman sisältö keskittyy olennaisesti käytännön taitoihin, joista on hyötyä jokaiselle kansalaiselle 2000-luvulla: hakukoneiden valinta ja luotettavuus; tiedon luominen ja tallentaminen virtuaaliseen tilaan; tiedon välittäminen ja jakaminen erilaisten digitaalisten työkalujen avulla; digitaalisten identiteettien luominen ja hallinta; tekijänoikeuskysymykset; kyberuhkiin liittyvät kysymykset; jne. Tämä opetussuunnitelman viitekehys voi auttaa aikuiskouluttajia tarjoamaan jäsennellysti keskeisiä perustietoja digitaalisen maailman mahdollisiin ja haasteisiin sekä samalla auttaa opiskelijoita arvioimaan, mitä digiajan tietoja tai taitoja he haluaisivat parantaa.